

УДК 631.162

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В.П. ОСАДЧА¹, О.В. НОСОВА¹, Н.Ю. ЄРШОВА²

¹ *магістрант кафедри ЕАіО, НТУ «ХПІ», Харків, УКРАЇНА*

² *доцент кафедри економ. ЕАіО, НТУ «ХПІ», Харків, УКРАЇНА*

Протягом останніх років внесені певні зміни в порядок відображення в обліку власного капіталу підприємства в обліку і звітності, які спрямовані на наближення НП(С)БО до МСФЗ. Питання обліку власного капіталу розглядали багато вчених, серед яких Н.Ф. Огійчук, Ф.Ф. Бутинець, В.П. Завгородній, С.Ф. Голов, Г.Г. Кірейцев, В.В. Сопко, та ін. [1, 2, 3]. І хоча проблемам обліку власного капіталу присвячено багато праць, й нині існує проблема удосконалення методології бухгалтерського обліку власного капіталу з урахуванням сучасних вимог обліку та міжнародного досвіду.

Загалом, на думку науковців, капітал можна трактувати в трьох аспектах: економічний аспект – вартість, що продукує додаткову вартість; юридичний аспект – атрибут відносин власності; обліковий аспект – джерело формування активів суб'єкта господарювання.

Капітал - це вартість, авансована у виробництво з метою отримання прибутку. Його прийнято розглядати як грошову суму, вкладываємую в підприємство з метою отримання прибутку. Капітал виступає також як сукупність засобів виробництва (актив балансу) і як один з факторів виробництва. За функціональною належністю розрізняють основний і оборотний капітал, а за джерелами коштів - власний і позиковий [1, 3].

Поняття капіталу як власнозростаючої вартості, в першу чергу, має на увазі здатність власного капіталу до зростання. З цієї точки зору найбільш значимим є його поділ на інвестуєму частину.

Інвестуємий капітал представлений в пасиві балансу статутним капіталом і емісійним доходом у складі додаткового капіталу. Накопичена частина виникає в результаті розподілу чистого прибутку на відрахування в резервний капітал та за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку минулих років. Дослідження довели, що капіталу притаманні такі характеристики: виступає основним фактором виробництва; характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять прибуток; виступає головним джерелом формування добробуту власників; виступає головним показником ринкової вартості підприємства; величина та динаміка є важливим "барометром" рівня ефективності господарської діяльності підприємства.

Також власний капітал можна представити як: чисті активи, тобто вартість активів підприємства, не обтяжених зобов'язаннями; фінансовий інструмент, що приносить основний дохід.

Методологічною основою формування в бухгалтерському обліку інформації про власний капітал, розкриття такої інформації у фінансовій звітності, є НП(С)БО 1 [4]. За національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) визначають капітал як чистий актив, а саме як "залишок частки участі в активах організації після вирахування всіх його зобов'язань".

Власний капітал підприємства і позикові джерела коштів формують сукупний капітал підприємства - так звані сукупні пасиви. Вони є загальною вартістю всіх коштів в матеріальній та нематеріальній формах, вкладених у формування активів компанії. Усі зазначені вище підходи до тлумачення сутності власного капіталу характеризують його з різних сторін: призначення джерел формування, складових частин та напрямків використання. Узагальнюючи наведені визначення, можна сформулювати наступне поняття: власний капітал – це власні джерела підприємства, внесені його засновниками, або суми реінвестованого чистого прибутку, які використовуються для формування активів підприємства у грошовій або матеріальній формі.

Метою організації обліку капіталу на підприємстві є забезпечення надання інформації про формування власного капіталу, операцій з ним, а також стан власного капіталу підприємства для забезпечення здійснення контролю і управління ним. Можна сформулювати наступні завдання організації обліку власного капіталу на підприємстві: вибір документів, якими оформляються операції з власним капіталом; забезпечення своєчасного і достовірного відображення операцій з власним капіталом; забезпечення здійснення контролю правильності і законності формування власного капіталу; визначення обов'язків облікових працівників, відповідальних за ведення бухгалтерського обліку операцій з власним капіталом.

Чинними нормативними документами передбачено ряд альтернативних варіантів відображення в бухгалтерському обліку операцій з власним капіталом. Крім того, низка питань залишаються не врегульованими. Таким чином, Наказом про облікову політику підприємства повинні бути урегульовані питання, що стосуються відображення в бухгалтерському обліку капіталу підприємства.

Список літератури:

1. *Бутинець, Ф. Ф.* Бухгалтерський фінансовий облік / *Ф. Ф. Бутинець* // Житомир: Рута. – 2009 – С. 912.
2. *Вівчар, О. Й.* Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства / *О. Й. Вівчар* // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2009. –19 (5) – С. 146–150.
3. *Сук, Л. К.* Фінансовий облік / *Л. К. Сук, П. Л. Сук* // К. : Знання. – 2012 – С. 647.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. № 73 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.02.2013 р. за № 336/22868.